

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд на ас. Лиляна Табакова,
докторант на самостоятелна подготовка
в катедра „Испанистика и португалистика“, ФКНФ,
СУ „Св. Климент Охридски“

на тема „Литературата на свидетелството в Латинска Америка
(1950–1989 г.)“

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
в професионално направление 2.1. Филология,
докторска програма „Литература на народите на Европа, Америка, Африка,
Азия и Австралия (Испаноамериканска литература)“

от проф. д-р Яна Андреева,
катедра „Испанистика и португалистика“, ФКНФ,
СУ „Св. Климент Охридски“

Дисертационният труд на ас. Лиляна Табакова представлява оригинално интердисциплинарно научно изследване върху актуален и широко разглеждан в критиката въпрос, а именно за сложните взаимоотношения между литературата и политиката. Докторантката е избрала за поле на анализа един специфичен за съвременната латиноамериканска литература жанр, какъвто е литературата на свидетелството. Представеният за обсъждане текст е в обем от 314 с., от които 48 с. съдържат цитираната библиография, общата критическа и теоретична библиография за литературата на свидетелството, а също така 6 приложения и азбучен показалец на имена, понятия и заглавия.

Формулираните от Лиляна Табакова цели на изследването са насочени към изясняването на основен за латиноамериканската литература проблем, разглеждан в период на развитие от няколко десетилетия. Корпусът на анализ е подбран много сполучливо – в него са включени творбите на едни от най-видните представители на литературата на свидетелството в Латинска Америка, каквито са Рикардо Посас, Оскар Люис, Родолфо Уолш, Мигел Барнет, Виктор Касаус, Хорхе Калдерон, Уго Нейра, Анибал Кихада Серда, Едуардо Галеано и Елизабет Бургос-Дебре. Разработката на Лиляна Табакова проследява аналитично характеристиките на отделните моменти в

зараждането, утвърждаването и последващата еволюция на литературата на свидетелството, като по този начин позволява да се обзоре цялостното развитие на жанра през втората половина на ХХ в.

Трудът е съставен от въведение и пет части, последната от които съответства на заключение. Въведението (с.5–14) обосновава избора на темата и свързания с нея корпус на анализ, а също така представя целите и структурата на разработката, като ясно мотивира необходимостта от историческа, социална, културна и политическа контекстуализация на проучените свидетелски текстове, предвид хибридната, или „нехомогенна“ по думите на авторката, същина на жанра, който стои във фокуса на изследването.

Първата част на дисертацията (с.15–54) е озаглавена „Предпоставки за възникване на „литературата на свидетелството“. Тя е в известна степен уводна, доколкото очертава генезиса на жанра „литература на свидетелството“, като го идентифицира с кризата на хуманитарните науки, в частност на традиционния историографски дискурс, и го обвързва с навлизането на „устната история“ (устни наративи, микроистории, житейски истории и др.) в полето на социалните науки. Особено ценно за българската латиноамериканистика е синтезираното представяне, в тази уводна част на труда, на сложния латиноамерикански историко-политически контекст (с. 33–53), който предполага в голяма степен самото възникване и последващото институционализиране на литературата на свидетелството.

Втората част на дисертацията (с. 55–93) е посветена на произведенията на родоначалниците на литературата на свидетелството Рикардо Посас, Оскар Люис и Родолфо Уолш и на приноса им за зараждането и утвърждаването на жанра. Като се опира на основни критически постановки по въпроса, но и формулира своето становище по някои от най-съществените проблеми, Лиляна Табакова умело и аргументирано очертава характеристиките на изследваните от нея творби. Бих искала да подчертая сполучливата и задълбочена интерпретация на многостранната и дори противоречива рецепция на изследваните текстове. Това затвърждава у читателя усещането за едно последователно водено проучване, което осмисля сложността на обекта

на изследване и извлича важни изводи за причините, проявите и значението на разглежданите литературни явления.

В третата част на дисертационния труд (с. 94–230) фокусът на изследването се съсредоточава върху институционализирането на литературата на свидетелството чрез сложните и нееднозначни механизми на критическата рецепция, предопределена от силно идеологизираните нагласи в латиноамериканските литературни среди и особено сред кубинската литературна критика, като най-голямо внимание е отделено на литературната награда на Каса де лас Америкас. Именно в тази част на работата проличава в най-голяма степен комплексният характер на избраната от Лиляна Табакова методология на анализа, която включва елементи от различни подходи – литературноисторически, социо-литературен, тематичен, генетичен, компаративистичен. Темата безспорно позволява на авторката да следва тези различни и еднакво важни изследователски посоки и така да разгледа в пълнота изследваната проблематика. Тук отново се открояват задълбочените познания на дисертантката за латиноамериканската литература – именно те правят възможно правилното ситуиране на разглежданите процеси и произведения в рамките на испаноамериканския културно-исторически и литературен контекст, както и адекватната им оценка. С оглед на извеждането на общите заключения от изследването, считам за особено ценни изводите, които произтичат от анализите на *Биография на един роб беглец* на Мигел Барнет, *Дни и нощи на любов и война* на Едуардо Галеано, *Казвам се Ригоберта Менчу и така се роди съзнанието ми* на Елизабет Бургос, написана по свидетелството на Менчу. Намирам за важно достойнство на обсъждания труд това, че разглежда въпросите от културологичен, социологически и политически порядък, които повдига литературата на свидетелството, през призмата на литературните, т.е. дискурсивните, структурните и тематичните аспекти на наративите от избрания корпус. Бих препоръчала някои ценни наблюдения да бъдат доразвити по-обстойно в бъдещи публикации, като например това за митопоетическия характер на свидетелския разказ (с.230).

Четвъртата част на дисертацията (с. 231–250) е обособена под заглавието „Коментар на теоретичните разработки за „литературата на свидетелството“. Някои изводи произтичащи от тях“. Известно колебание у мен предизвиква фактът, че критическият обзор на актуалната теория по въпросите на литературата на свидетелството е поставен в крайна позиция, а не е интегриран органично в уводната част на труда или в хода на същинското изследване. Обяснение за това намирам в звученето на послеслов, което долавям в тези почти финални коментари в труда на Лиляна Табакова. Като доказва способността си компетентно да осмисля тенденциите в разглежданото жанрово поле и да формулира самостоятелни становища, авторката тук не просто споделя или в отделни случаи полемизира с изразени от други изследователи позиции, но и задава някои насоки за бъдещи разработки по темата за литературата на свидетелството.

Държа да отбележа, че докторантката се е съобразила с препоръките, които бяха отправени към нея при предварителното обсъждане на дисертацията. Тя е допълнила, доразработила и прецизирала заключенията в труда си, включвайки в тях редица частични, но много уместни и съществени изводи, направени в хода на изследването, които обаче отсъстваха в заключителната част на предходния текст. В окончателния вариант на дисертацията заключенията са представени като поредна, пета част на труда, със заглавие „Изводи“, макар според мен да би било по-удачно да бъдат открити като „Заключения“. По-важното е, че в тази част на дисертацията (с.251–266) Лиляна Табакова умело обобщава частичните изводи, към които по протежението на труда я насочва анализът на изследвания корпус, и сполучливо синтезира теоретико-критическите си наблюдения върху литературата на свидетелството. Тук тя последователно формулира заключенията си относно най-съществените за жанровата дефиниция на литературата на свидетелството въпроси, сред които тези за свидетелския пакт и в частност за особеностите на авторската и на читателската инстанции, за формалните белези на литературата на свидетелството, за нейната същностна свързаност с историко-културния и особено със социално-политическия

контекст и, най-накрая, за възможните разбирания за нейната „литературност“.

Извънредно богатата първична и вторична литература, която коректно е описана в приложената към изследването библиография (с. 266–292), свидетелства за изключителната осведоменост на докторантката по свързаните с темата на дисертацията въпроси. Дисертационният труд включва също така шест приложения. Те съдържат ценна информация, която допълва коментираната литературна фактология и онагледява документално изследваните в труда тенденции и явления.

Наред с вече посочените приноси за латиноамериканистиката моменти в труда на Лиляна Табакова, трябва да се отбележи също така, че това е първо за България обстойно проучване върху развитието на латиноамериканската литература на свидетелството. То със сигурност ще допринесе за по-пълното познаване, сред българските читатели, на този значим съвременен жанр и на неговия специфичен исторически, културен, социален и политически контекст.

Представеният в настоящата процедура автореферат, в обем от 52 страници, отразява вярно съдържанието на дисертационния труд, описва публикациите и изнесените от дисертантката научни доклади по темата на изследването и коректно посочва научните му приноси.

В заключение, като се основавам на изложените по-горе достойнства на представения за защита дисертационен труд, считам, че разработката на тема „Литературата на свидетелството в Латинска Америка (1950–1989 г.)“ отговаря на законовите изисквания за докторска дисертация и убедено препоръчвам на уважаемото научно жури да присъди на ас. Лиляна Табакова образователната и научна степен „доктор“.

Проф. д-р Яна Андреева

София, 19.03.2019 г.